947.7
N3192

Filmed 90-02861/1

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

ELIAS CZAYKOWSKY
COLLECTION OF
UKRAINIAN CULTURE

947.7
N3192

The person charging this material is responsible for its return to the library from which it was withdrawn on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

To renew call Telephone Center, 333-8400

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

JUL 22 1983

JUN 24 1983

MAY 25 1991

Нехай живе Незалежна Галицька Держава!

ЗБІРКА СТАТЕЙ.

Відень 1922.
Накладом „Українського Прапора“.

В Управі „Українського Прапора“
(Wien, VIII. Langegasse 5, Tür 6)

можна набувати отсі видання:

1. **Крівава Книга.** Матеріяли до польської інвазії на українські землі Східної Галичини 1918—1919, часть I. 8⁰, ст. 100, Відень 1919. Також в инших мовах. Ціна 120 кор.
2. **За державну незалежність Галичини.** Чому українська Галичина не може прийти під Польщу. Зладив др. М. Лозинський. Також по французьки. Відень 1921, стор. 56, 8⁰. Ціна 60 кор.
3. С. Р.: **Галичина та Соборна Україна.** Відень 1921, стор. 16, 16º. Ціна 20 кор.
4. С. Р.: **Галичина й нові держави Европи.** Відень, 1921, стор. 32, 16º. Ціна 50 кор.
5. С. Р.: **Економічні основи галицької державности.** Відень 1921, стор. 30, 16º. Ціна 50 кор.
6. С. Р.: **Нафта Східної Галичини,** Відень 1922, стор. 44, 16⁰. Ціна 75 кор.
7. Др. Осип Назарук: **Рік на Великій Україні,** Спомини з української революції. Відень 1920, ст. 342, 16⁰. Ціна на ліпшім папері 320 кор, на звичайнім 260 кор.
8. Осип Левицький: **Галицька Армія на Великій Україні.** Спомини. Відень 1921, ст. 194, 16⁰. Ціна 200 кор.
9. Др. Лука Мишуга: **Похід українських військ на Київ** (Серпень 1919). Відень 1920, ст. 27, 16⁰. Ціна 24 к.
10. Др. Ілько Цьокан: **Від Денікіна до більшевиків,** Фраґмент споминів з Радянської України. Відень 1921, ст. 19, 16⁰. Ціна 20 кор.
11. Іван Німчук: **Українська військова орґанізація у Відні в днях перевороту.** Причинок до історії будови української держави в Галичині. Відень 1922, стор. 16, 16⁰. Ціна 24 кор.

Нехай живе Незалежна Галицька Держава!

Збірка статей

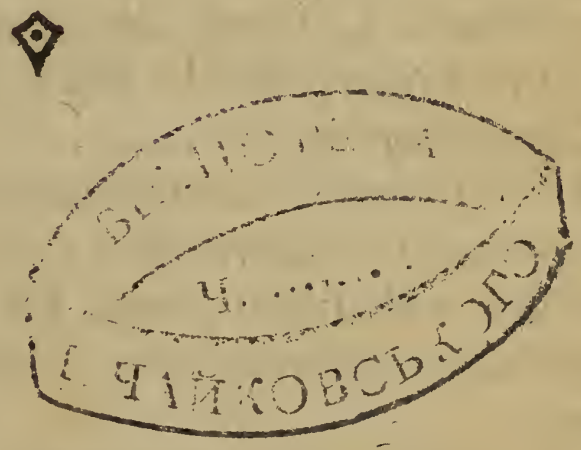

Відень 1922
Накладом „Українського Прапора“

Зміст:

Стор.

Вступ 3
Державно-правна основа Східної Галичини як Галицької Републики 5
Др. Кость Левицький: Міжнародня основа справи Східної Галичини 10
Григорій Микетей: Міжнародні постанови в справі східної границі Польщі 17
Політично-ґеоґрафічне й економічно-ґеоґрафічне значіннє Східної Галичини для розвязання проблємів Східної Европи 27
Політично-ґеоґрафічні анальоґії між Галичиною і Швайцарією 38
Східно-европейська проблєма 42
Національна статистика в Східній Галичині . . 52
Господарські відносини Галичини 55
Уладженнє фінансових справ Галицької Держави 61
В. К. Д.: Військове значіннє Східної Галичини . 65
Український Народе Буковини 75

947.7
N3192

Вступ.

Отсю невеличку книжечку присвячуємо справі державної незалежности Східної Галичини. В ній представлена концепція нашої справи, видвигнена на міждержавній арені, як також реальні шляхи, якими йшов Галицький Уряд, щоб сю концепцію перевести в діло. Проєкту конституції нашої Держави не подаємо, бо читачі мають його в книжці п. з. „За державну незалежність Галичини“, яку видав Уряд. Галицький Уряд і дальше буде обстоювати свою концепцію перед великими державами антанти. Останні міждержавні події показують, що незалежність нашої Батьківщини в такій формі має всі вигляди на здійсненнє. А сі події міждержавної політики такі: Польща як експонент Франції скінчила свою подвійну ролю: протинімецького жандарма на заході й оборонного протибольшевицького валу на сході Европи. Здійснюється плян Льойда Джорджа покликати радянську Україну й совітську Росію у концерт великих держав світа. Найвища Рада

не чекаючи на те, чи совіти згодяться на умовини, під якими вони мають бути правно визнані, запросила вже голову Совітської Росії Леніна на світову конференцію в Ґенуї. Виступ радянських републик в міжнародній світовій політиці рішить також про східну границю Польщі, бо всі договори західних держав, творені без участи тих републик, не зобовязують їх. А рижський договір, диктований хвилевою перемогою польс.-франц. зброї, чекає доля берестейського, бо його ні один европейський чинник не признав. Для нашої політики дорога ясна: вона йде по лінії відомого льондонського договору з 1915. та декляраціі радянської України й совітської Росії, зложеної в Ризі 24. вересня 1920, якою обидві згадані держави визнали незалежність Сх. Галичини на демократичній основі. Східна Галичина буде державою вільних народів на розмежу між Східною і Середущою Европою, — буде Швайцарією Сходу.

Відень, у січні 1922.

Державно-правна основа Східної Галичини як Галицької Републики.

1. Східна Галичина (Галичина) се територія положена між Середущою і Східною Европою, що має 55.300 км² простору та 5,450.000 населення, з котрого припадає на Українців 74·4%, на Поляків около 12·1%, на Жидів около 12·3% і на Німців около 1·2%.

2. Отся територія належала до бувшої австро-угорської монархії. В часі розпаду австро-угорської монархії з початком листопада 1918. р. українське населеннє Східної Галичини як значно переважаюча більшість, виконуючи своє право національного самовизначення, уконституувало на території Східної Галичини Галицьку Державу як народню републику з Українською Національною Радою (парляментом) і Державним Секретаріятом (правительством)

3. Проти так зорґанізованої Галицької Держави, званої Західно-Українською Народньою Републикою, виступила Польща вже в листо-

паді 1918. р. воєнним наступом, щоб заспокоїти свої імперіялістичні змагання.

4. Для оборони своєї незалежности зорганізувала Галицька Держава понад 120.000-ну армію і боролася проти Польщі від листопада 1918. до липня 1919., коли Найвища Рада Мирової Конференції своїм рішеннєм з 25. червня 1919. дозволила польській армії тимчасово окупувати Східну Галичину, прирікаючи, що державне становище сеї території вона вирішить згідно з волею населення, значить на підставі права національного самовизначення.

5. Наслідком отсеї постанови Найвищої Ради бувпримушений галицький український Уряд разом з українською галицькою армією тимчасово уступити поза границі Східної Галичини, що лишилася під військовою окупацією Польщі.

6. Відтак мировим договором, заключеним 10. вересня 1919. в Сен-Жермен, переняли великі держави антанти від Австрії формально всі права суверена над Східною Галичиною, так, що Найвища Рада Мирової Конференції є тепер одиноким компетентним тілом до вирішення державного становища Східної Галичини.

7. Найвища Рада, приступаючи до означення провізоричних границь Польщі від сходу, на нараді 8. грудня 1919. означила також

границю між Польщею і Східною Галичиною (так звану лінію Керзона), стверджуючи, що Східна Галичина лежить поза границями Польщі.

8. На конференції Найвищої Ради 11. липня 1920. р. в Спа піднесено пропозицію скликання мирової конференції до Льондону, де мала вирішитися також справа Східної Галичини при участи її делеґатів.

9. Договором, заключеним 1. серпня 1920. в Севр поміж головними державами Антанти з одної і Польщею, Чехо-Словаччиною та Румунією з другої сторони, визначено відграниченнє Чехо-Словаччини й Румунії супроти Східної Галичини як окремої території.

10. Але тимчасом на підставі згаданого рішення Найвищої Ради з 25. червня 1919. Польща далі держить Східну Галичину під військовою окупацією, котрої надуживає на винищуваннє там українського населення, автохтонної більшости східно-галицької території. Та на представленнє Української Національної Ради Східної Галичини, узглядняючи тяжкі обставини, в яких находиться українське населеннє під польською окупацією у Східній Галичині, Рада Союза Народів своєю постановою з 23. лютого 1921. р. звернула увагу Найвищої Ради на потребу вирішення державного становища Східної Галичини і в тій цілі

предложила зібрані матеріяли Конференції Амбасадорів у Парижі.

11. Українська Національна Рада Східної Галичини з огляду на заповідь близького вирішення галицької справи предложила в місяці маю 1921. р. великим державам Антанти проєкт державної орґанізації Східної Галичини як незалежної Галицької Республики, в якій усім трьом націям сеї території: Українцям, Полякам і Жидам ґарантується рівні політичні права так, що обі згадані національні меншости (Поляки й Жиди) відповідно до їх чисельної сили малиб запоручену конституцією участь в парляменті й державній адміністрації. Така справедлива розвязка справи Східної Галичини усунулаб національні конфлікти й далаб сьому краєви спромогу успішного культурного, господарського й політичного розвою.

12. Але заостреннє міжнародніх відносин з приводу Горішнього Шлеська в місяці серпні 1921. спричинило відложеннє вирішення справи Східної Галичини. А тимчасом положеннє українського населення під польською окупацією у Східній Галичині погіршується з кождим днем. Поляки кольонізують край польськими кольоністами, спровадженими з Польщі; замикають українські школи та інституції просвітні, культурні, гуманітарні й господарські; вже третій рік не допускають українську молодь до університетської науки;

безправно вязнять Українців; не допускають українських урядників до державної служби; безправно ділять Східну Галичину на польські департаменти (воєвідства) і прилучують їх до Польщі та насильно, бо проти волі українського населення, переводять польську статистику державну і конскрипцію населення Східної Галичини, щоб фальшиво виказувати якнайбільше число польського населення та примушувати населеннє до визнавання польського горожанства, — щоб такими безправними способами відобрати Найвищій Раді право вирішення про державне становище Східної Галичини.

13. Тому, щоби прискорити вирішеннє галицької справи і тим способом визволити українське населеннє з польської неволі, звернулася Українська Національна Рада Східної Галичин в останнім часі знов до Союза Народів з просьбою, щоб він своєю інтервенцією дійсно причинився до такого приспішення.

14. Наслідком сього Загальний Збір Союза Народів у Женеві одноголосною резолюцією з 27. вересня 1921. висказав в інтересі мира й національної справедливости до великих держав Антанти бажаннє: про потребу вирішення політичного становища Східної Галичини в близькім часі.

15. Сього вирішення вижидає український нарід Східної Галичини не тільки в інтересі свого визволення, але також

в інтересі мира, бо незалежна Галицька Республика перестане бути огнищем державних конфліктів між Польшею і Росією і буде важним етапом мира на Сході Европи.

Міжнародня основа справи Східної Галичини.

В останнім часі признали великі держави Антанти, з окрема Анґлія і Франція, справу Східної Галичини актуальною і пильною. З інтерпеляцій, піднесених льордом Робертом Сесилем в анґлійськім парляменті, як також з відповіди анґлійського премієра Льойда Джорджа слідує, що вони вважають рішеннє Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919. р. державно-правною і міжнародньою основою справи Східної Галичини, так, що отсе рішеннє буде у всякім разі вихідною точкою при остаточнім вирішуванню сеї справи.

Тому важно нам докладно розважити те становище, яке своїм змістом і своєю тенденцією займає згадане рішеннє з 25. червня 1919. р.

Мериторично має отсе рішеннє три постанови:

1. Уповажненнє польського правительства, щоби своїми військовими силами окупувало Східну Галичину аж по ріку Збруч.

2. Предложенне, що польське правительство може бути уповажнене завести цивільну адміністрацію у Східній Галичині, як заключить умову з державами Антанти, котра мусить запоручити в якнайбільшій мірі автономію сеї території.

3. Приреченнє, що справа державного становища сеї території мусить остаточно („в останній інстанції") опертися на праві самовизначення населення Східної Галичини.

3. Постанови: 1. і 3. є своїм змістом безглядні, значить — аподиктичні, а постанова 2. є условлена („може" — і „як").

З окрема постанова 1. є вже виконана, бо польське правительство зараз в місяці липні 1919. р. своїми військовими силами окупувало Східну Галичину аж по ріку Збруч і тому Польща від того часу аж дотепер є військовим окупантом Східної Галичини. Отсе ствердила Рада Союза Народів (23. лютого 1921. р.), се потвердив анґлійський премієр Льойд Джордж (6. липня 1921. р.). Проти сього ніхто не підніс і не міг піднести иншого твердження.

Щодо постанови 2., то вона мала на меті створити переходову, значить, тимчасову стадію у Східній Галичині: між військовою окупацією і остаточним вирішеннєм державного становища Східної Галичини. Та Найвища Рада Мирової Конференції підняла була заходи в мі-

сяці листопаді 1919. р., аби Польща дістала уповажнення завести цивільну адміністрацію у Східній Галичині на підставі статута („умови“) автономної території Східної Галичини. Але Польща тої умови не приняла, а представництво українського населення Східної Галичини як значно переважаючої більшости населення рішучо запротестувало проти якогонебудь уповажнювання Польщі до цивільної адміністрації у Східній Галичині. Тому покликані условини „може“ і „як“ не здійснилися. Супроти сього Найвища Рада Мирової Конференції відступила від своєї пропозиції під 2. А тимчасом перейшли два роки тяжкої неволі населення під режімом військової окупації Польщі й через те прояснилися міжнародні відносини і справа Східної Галичини зовсім доспіла до остаточного вирішення.

Справа Східної Галичини виступає як актуальна й пильна, бо польське правительство, що є тільки військовим окупантом, в міжчасі самовільно присвоює собі права цивільної адміністрації Східної Галичини, а навіть іґноруючи Найвищу Раду Мирової Конференції, одиноко компетентне тіло до остаточного вирішення державного становища сеї території, трактує Східну Галичину безправно, всупереч постанові артикулу 91. сенжерменського мирового договору наче інкорпоровану вже частину Польщі, як се виказано нашими

представленнями, внесеними до Ради Амбасадорів. Невирішена справа Східної Галичини виступає як актуальна й нагла для автохтонного українського населення сеї території, тимбільше, що польський окупаційний режім протягом двох років виказав не тільки цілковиту нездатність Польщі до ведення адміністрації у Східній Галичині, бо допровадив сей край до безправства і страшної економічної руїни, але виявив уже досі явну систему нелюдської екстермінації українського населення. Отсе населеннє нічого більше не бажає, як освободження його від польської окупаційної неволі й від усякого державного звязку з Польщею, як се виказано нотами Української Національної Ради, внесеними до представників великих держав Антанти.

З тих причин приходить тепер до виконання постанова 3. рішення Найвишої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919. р. з категоричним дороговказом, що справа державного становища Східної Галичини має бути остаточно вирішена на праві самовизначення населення. Тому анґлійський премієр Льойд Джордж у своїй парляментарній відповіди вказав на волю населення Східної Галичини як на політичну лінію рішення Найвищої Ради з 25. червня 1919. р., що обовязує великі держави Антанти.

Приймаючи отсю витичну політичну лінію за підставу, лишається Найвищій Раді Мирової

Конференції до вирішення: саме здійснення волі населення Східної Галичини як найбільше інтересованого чинника — по думці національної справедливости.

Українське населеннє Східної Галичини, що представляє значно переважаючу більшість усього населення сеї території (74·4 %), проголосило у хвилі розпаду австро-угорської монархії (19. жовтня 1918. р.) конституованнє на території Східної Галичини незалежної Галицької Держави. Реалізуючи се право самовизначення, обняла дня 1. листопада 1918. р. Українська Національна Рада у Львові і в цілім краю державну власть, цивільну й військову, усунувши звідси останнього австрійського намісника.

Покликаний Українською Національною Радою галицький український Уряд виконував державну владу на території Східної Галичини аж до половини липня 1919. р., коли наслідком польської інвазії і рішення Найвищої Ради Мирової Конференції в Парижі з 25. червня 1919. був примушений разом зі своєю галицькою українською армією уступити поза границі краю й лишити Східну Галичину під військовою окупацією Польщі.

Таким державним актом українське населеннє понад усякий сумнів заявило свою однодушну волю, що хоче мати на території Східної Галичини свою незалежну

державу. Те своє самовизначенне обстоює воно непохитно до теперішнього часу.

Польське населенне Східної Галичини є там національною меншістю (12·1 %), але піддержуване анексійними змаганнями сусідньої Польщі, воно заявляється за прилученнєм сеї території до польської держави. Отсе змаганнє шовіністичного польського населення противиться політичному прінціпу більшости й не має за собою ніякого узасаднення. Його узглядненнє означалоби знасилуваннє волі української більшости на користь меншости населення й у всякім разі погубне нарушеннє національної справедливости.

Коли тепер польське правительство як тимчасовий військовий окупант під суверенним правом великих держав Антанти некультурним способом безправно нарушує особисту, релігійну, економічну, культурну й політичну свободу українського населення Східної Галичини, — то вразі прилучення сеї території до Польщі відразу українська більшість населення перейшлаби в національну меншість супроти Польщі. Польща, маючи у своїх руках суверенне право над українським населеннєм, пішлаби без пардону на винищеннє Українців, аби Східну Галичину перемінити на польську провінцію. Отсе значилоби створити зі Східної Галичини новий Балкан Сходу!

І тут не можна поминути сеї обставини, бо

польська національна меншість не є одинока у Східній Галичині; там є ще й жидівська національна меншість (12·3%), чисельно рівна польській меншости, а економічно сильнійша від польської. Жидівське населеннє Східної Галичини не хоче вдоволитися приреченнями про охорону меншости, але жадає повної рівноправности у школі, уряді й публичнім життю... Отсим домаганням жидівського населення не можна відмовити узасаднення, бо годі бавитися ілюзіями, що Жиди стануть польською або українською нацією...

Бажаючи вирівнати отсі розбіжні змагання трьох націй Східної Галичини й допровадити їх до спільного знамени національної справедливости й до кращої будучности всього населення галицької вітчини, українська більшість готова признати двом другим заселюючим край народам повну рівноправність замість самих прав національних меншостей та допустити їх у відношенню їх чисельної сили до співучасти в законодавстві й адміністрації Східної Галичини як незалежної держави вільних народів.

Проєкт такої державної орґанізації Східної Галичини як незалежної Галицької Републики доручила у своїм часі Українська Національна Рада Східної Галичини правительствам великих держав Антанти. Уконституваннє такої Галицької Держави відповідає життєвим інтересам

усього населення Східної Галичини без ріжниці націй, що будуть мати спромогу спільно і згідно працювати для загального добра своєї держави.

Таке вирішеннє справи є також в розумнім інтересі Польщі, що у своїх етнографічних границях могтиме приступити до успішної консолідації своїх внутрішніх відносин, бо у Східній Галичині найде вона замість ворожої іредепти добро-сусідську державу.

Вкінці таке вирішеннє державного становища Східної Галичини відповідає також добре зрозумілим інтересам великих держав Антанти. Сим способом Східна Галичина перестане бути вічним огнищем державних конфліктів між Польщею і Росією, а стане важним етапом мира на Сході Европи.

Др. Кость Левицький.

Міжнародні постанови в справі східної границі Польщі.

Польські офіціяльні, політичні і громадянські круги не завагалися в останнім часі поставити сміливе твердженнє, що східна границя Польщі є оконечно вирішена та що до сього питання не може бути ніякого сумніву, силкуючися притім доказати, що ся границя є акцептована міродатними міждержавними чинниками. Таке твердженн-

не поставив також сам польський міністер для закордонних справ п. Скірмунт.[1]) Твердженнє се опирають вони на факті заключення мирового договору в Ризі між Польщею з одної сторони й Совітською Росією і Радянською Україною з другої сторони.

Не будемо полемізувати з неправдивими твердженнями польської сторони, а обмежимося до наведення фактів, що опираються на міждержавних постановах у сій справі. Признаємо, що Польща має дійсно усталену східну границю, але її означено не в Ризі, а установили її ті, котрі версайльським мировим договором покликали Польщу до державного життя, то є великі держави Антанти.

1. Загальні границі Польщі установили держави Антанти мировим договором у Версайлю (арт. 87), приймаючи за підставу, що Польщу твориться на неспірно польських етнографічних територіях.

2. Перше потягненнє границі між Польщею і Східною Галичиною державами Антанти наступило 20. листопада 1919. у проєктованім т. зв. статуті для Східної Галичини. Потягнена там границя між Східною Галичиною і Польщею ішла: На захід: від точки, де бувша границя між Австро-Угорщиною сходиться зі східною адміністра-

[1]) „Ґазета Вечорна“ з 25. XII. 1921, ч. 6193. Те саме твердять там-же д-р Левенгерц, Вітос, проф. д-р Гальбан і проф. д-р Ґломбіньский.

ційною границею місточка Белзця і на південний захід та сама адміністраційна границя; дальше адміністраційна границя політичних повітів Чесанова на заході, а Рави Руської на сході. У продовженню на південний захід адміністраційна границя між повітами Чесанів та Яворів, перетинаючи кут, утворений біля селя Липовиця, лінією, яка має бути означена на терені, що лежить около два кільометри на північ від сеї місцевости. Дальше в напрямі на південь адміністраційна границя між повітами Ярослав і Перемишль (на заході) й повітами Яворів, Мостиска, Самбір, Старий Самбір по порядку на сході; відтак в напрямі на південь до скруту, віддаленого 1 км. в напрямі південного сходу від горбка 519 (Радич), адміністраційна границя між повітами Добромиль і Старий Самбір; звідси в напрямі південного заходу аж до скруту сеї границі, приблизно 15 км. на південний захід від Хирова й на віддаль приблизно . . . від Хирова і 2 км. на південний схід від горбка 733 — лінія до означення на терені, що перетинає зелізничий шлях Хирів—Самбір, в місці около 2 км. на південь від горбка 1355 (Галич) — адміністраційна лінія між повітами Добромиль і Ліско на захід і повітами Старий Самбір і Турка на схід. Ся границя одначе ріжниться від сих розмежувань у двох точках, які мають бути означені на місці: а) в тім місці, де адміністраційна границя звертається на захід від шляху, який веде з Хирова до Лютовиск в сей спосіб, що сей

шлях лишається в цілости на польській території, б) точка місцевости Бібрка, в сей спосіб, що ся місцевість лишається також на польській території.[2])

3. Найвища Рада Мирової Конференції 8. грудня 1919. взяла на свої наради справу цілої східної границі Польщі й ухвалила після проєкту делеґата Зединених Держав Полька слідуючу граничну лінію, яка переходить через: Ґродно, Вапівку, Немирів, Берестє-Литовське, Дорогуськ, Устилуг, на схід від Грубешова-Крилова, на захід від Рави Руської, на схід попри Перемишль аж до Карпат.

Як бачимо, Найвища Рада установила границю між Східною Галичиною і Польщею по лінії, потягненій у проєктованім статуті.[3])

---

[2]) Сей статут в місяць пізнійше (22. грудня 1919.) за справою анґлійського премієра Льойда Джорджа відкинула Найвища Рада. Належить згадати, що основу сього статута випрацював на порученнє Дмовского й Падеревского проф. львівського університету Стажиньский, а польський уряд підсунув його державам Антанти.

Границя західної Галичини, потягнена в статуті, відрізує від етноґрафічної території Східної Галичини українські повіти: Чесанів, Добромиль, Ярослав, Перемишль, Ліско і Сянік, Новий Санч, Новий Торг, які творять т. зв. Лемківщину та частини політичних повітів: Коросно, Ясло, Горлиці, Грибів.

[3]) В комунікаті про рішеннє говориться, що Найвища Рада означила 8. грудня 1919. східну границю Польщі на північнім сході, а т. зв. Західну Галичину інкорпоровано до Польщі після границі, потягненої у статуті.

Треба підчеркнути, що держави Антанти, установивши границю між Східною Галичиною і Польщею дня 8. грудня 1919., на тім-же засіданню інкорпорували до Польщі т. зв. західну Галичину як польську етноґрафічну територію. Сього рішення Найвища Рада не подала до публичного відома ізза большевицької грози, бажаючи, щоб Польща покищо держала протибольшевицький фронт якнайдальше на схід від своєї етноґрафічної територіі, себто від визначеної її границі. Але те рішеннє подали держави Антанти до відома Польщі й тодішньому російському антибольшевицькому (Денікінівському) правительству, як се недавно ствердив Керенський у „Волі Россіи“.

Є се одинокий міжнародній правний акт, виданий державами Антанти в справі установлення східної границі Польщі й ті держави до сьогодня стоять незмінно при своїм рішенню.

Польський уряд, одержавши таке рішеннє, зачинає від тепер працювати послідовно над тим, щоб його повалити й добути собі поза плечими Антанти иншу, дальше на схід висунену границю. Сю роботу веде Польща всякими шляхами: Польський ґенеральний штаб старається доказати в Парижі, що границя, визначена 8. грудня 1919., є зі стратеґічного боку (на випадок війни) не до вдержання та що границю Польщі на сході з тих причин треба посунути бодай до лінії, на якій

спинилися були німецька й австро-угорська армії при підписуванню берестейського мира.

Колиж мимо деякої піддержки зі сторони французького ґенерального штабу держави Антанти заявили, що їх рішеннє є дефінітивне, тоді Польща постановила їх поставити перед факт доконаний.

Пілсудский вже під конець грудня 1919. заключує договір з Петлюрою на основі якого: 1. дістає зреченнє Галичини в користь Польщі і сим способом хоче перечеркнути установлену границю державами Антанти між Східною Галичиною і Польщею; 2. доводить до спільної кооперації в поході на схід, щоби зброєю перечеркнути також визначену Польщі границю на північнім сході.

Коли фрацуський уряд довідався про приготовання Польщі до офензиви на схід, то хоч він був за польською офензивою проти большевиків, всеж саки тодішній французький премієр Мілеран нотою з марта 1920. року повідомив Польщу, що її східна границя не може бути посунена поза лінію з 8. грудня 1919.[4])

---

[4]) Польський уряд не оголосив ноти Мілерана. Щойно коли вшехпольська преса почала поборювати похід Пілсудского на схід, польський уряд її оголосив, а інспірована ним польська преса додала коментар, що похід Пілсудского був конечний, щоб перечеркнути визначену східну границю з 8. грудня 1919. З того часу в західній Европі, головно в Анґлії, Польща добуває

Тимчасом польський похід весною 1920. скінчився під Київом катастрофою, а большевики в липні 1920. станули вже під Варшавою. Саме в тім часі зібралася Найвища Рада в Спа на свою конференцію. Супроти грози упадку Польщі вона ще раз проклямує здержаннє Польщі в її етноґрафічних границях. Рівночасно заключують держави Антанти з Польщею відомий договір в Спа 10. липня 1920., який в імени Польщі підписав тодішній її премієр Ґрабскі. В тім договорі поновно держави Антанти потвердили визначену ними східну границю Польщі з 8. грудня 1919., яку також сим разом підписала Польща, з чим дотепер отягалася.

Граничну східну лінію Польщі подала тепер Найвища Рада офіціяльно до публичного відома тим способом, що льорд Керзон подав її в телеґрамі з 11. липня 1920. до Чічеріна, а Бонар Льо оголосив її 14. липня 1920. в анґлійськім парляменті. Від Спа східна границя Польщі одержала назву лінії Керзона.

Так устійнили східну границю Польщі не лиш держави Антанти, але також Польща зі свого боку дала свій підпис на неї.

На тімстоять держави Антанти непохитно

собі марку імперіялістичної держави, та ізза кооперації Петлюри з Польщею також Україна стягає на себе неприхильність Анґлії.

до нині, а всі дальші заходи Польщі: 1. спонукати держави Антанти відступити від сього рішення; 2. взяти назад свій підпис, потерпіли повну невдачу.

Таким кроком Польщі в цілі зломання сього рішення являється мировий договір, заключений 18. марта 1921. в Ризі. По його заключенню поїхав сам Пілсудский до Парижа, щоб не лиш наклонити Францію до визнання нею східної границі Польщі, потягненої в Ризі, але також просити, щоби Франція інтервеніювала з користь сеї границі в инших держав Антанти. Та французький уряд не лиш не приняв на себе ролі посередника в тій справі, але заявив, що він ніколи не дасть своєї згоди на сю границю. Пілудский вернув з нічим.

Відтак польський уряд почав робити потайні заходи, щоб рижський договір, якого визнання відмовили держави Антанти, зареєструвати в Союзі Народів. Але два протести Галицького Уряду: перший проти самого договору — 26. марта 1921. у відношенню до Східної Галичини, а відтак другий з 2. квітня 1921. проти реєстрації, звернені до Союза Народів і великих держав Антанти, увінчалися повним успіхом, бо сього договору як у відношенню до самої Галичини, так і до східно-північних територій Союз Народів не зареєстрував.[5])

---

[5]) Пригадуємо читачам лайку польської преси з того приводу на ґенерального секретаря Союза Народів сер

Так отже стверджуємо, що покликування польських офіціяльних чинників, немовби границя, потягнена в рижським договорі, є оконечним вирішеннєм східної польської границі, не відповідають дійсним фактам ані міждержавним постановам.

Польські офіціяльні чинники свідомо обдурюють свою суспільність, бо чейже годі припустити, щоб вони не знали фактичного стану справи. Побиває їх тут найбільше заява п. Шимона Ашкеназого, зложена перед Союзом Народів у Женеві, де він признав при нагоді вирішування нашої справи 27. вересня 1921., що справа Східної Галичини не є вирішена, отже ріка Збруч не є східною границею Польщі!

Стільки що-до самої східної границі Польщі, а тимсамим також що-до границі між Польщею і Східною Галичиною.

Що-до рижського договору як такого і його відношення до Східної Галичини, то пригадуємо декларацію Совітської Росії і Радянської України, які 24. вересня 1920. устами своїх делеґацій у Ризі визнали незалежність Східної Галичини з її демократичним устроєм.

Не вирішувано одначе сеї справи в Ризі тому, бо наша делеґація відмовила тій конфе-

---

Друмонда, яка закидала йому протеґованнє Галицького Уряду.

ренції компетенції в тій справі, а сам предсідник польської делеґації Домбскі зложив згідно з міждержавними постановами у справі Східної Галичини деклярацію, що до вирішування сеї справи є покликані инші міждержавні чинники.

Не йдемо слідами польських офіціяльних чинників і польської преси, щоби вмовляти в читачів неправду й лож, але ствердили ми тут самі факти, які пророчисто говорять, що правда й міждержавні постанови по нашій стороні.

Значить, всі комбінації польської сторони, що опираються на рижськім договорі, в першу чергу у відношенню до Східної Галичини, з їх балачками про автономію чи то територіяльну чи воєвідську для тої території, — є пустою з воздуха схопленою фантазією Скірмунтів, Левенгерців, Ґломбіньских, Гальбанів і т. д., бо Східна Галичина до Польщі не належить і належати не буде!

Ми твердо переконані, що держави Антанти сповнять свій обовязок супроти нашої Батьківщини й вирішать її долю по думці справедливих домагань нашого населення як переважаючої більшости сеї території та по думці права самовизначення нації.

Григорій Микетей.

Політично-ґеоґрафічне й економічно-ґеоґрафічне значіннє Східної Галичини для розвязання проблємів Східної Европи.

Вступ.

Етноґрафічна територія польського народу була основою, на котрій побідні союзні держави Антанти збудували (1918.|19. р.) польську державу. Після засади самовизначення народів та виразного висказу президента Вільсона мала Польща бути утворена на землях „безсумнівно замешканих у більшости Поляками.“

Сі первісні наміри держав Антанти щодо Польщі вповні відповідали відносинам і вимогам. Поляки се 20-міліоновий нарід, якому належалася держава в рамах Середньої Европи. Етноґрафічна територія Поляків обмежується вповні на Середню Европу, бо сягає на схід тільки до 22⁰ сх. довжини від Greenwich. Політичні й економічні інтереси з природи річи обмежують Польщу тільки на Середню Европу. Тут вона може сповнити своє політичне завданнє: бути разом із чеською державою заборолом проти німецького „Drang nach Osten.“

Тимчасом розвиток подій по 1918. р. й пересадні, на мнимих історичних правах оперті амбіції польських політиків випхали Польщу з її

первісної ролі й заставили її до експанзії на схід, на не-польські землі, приналежні історично й культурно-географічно до Східної Европи. Польща, користаючи з суспільної революції на Сході Европи, яка безмірно ослабила всі східно-европейські народи, захопила части литовської, білоруської й української території, які були в посіданню передвоєнної російської держави. Сей простір землі (207.000 км²; 13 і пів міліонів населення) є таксамо великий, як ціла етнографічна Польща. Скількість Поляків, розсипаних по сій не-польській заанектованій території, виносить не цілих 1,300.000, значить 10%. І то після урядових статистик, як відомо, препарованих все на користь Поляків. Між тими забраними Польщею землями находиться також Східна Галичина.

Своїми збройною рукою веденими заборами Польща: 1. спинила будову литовської держави, 2. знищила білоруську й підірвала українську державність. Тим улегчила вона большевицькій Росії завойоване Білоруси й України, на яких негайно засновано номінально автономні, ба „самостійні“ совітські держави: Білоруську й Українську. Тим не менше вибух між Польщею і Росією конфлікт саме за сі землі, приналежні давніще до Росії — тепер загарбані Польщею. Його перепинив мир у Ризі. Одначе відносини між Польщею та Росією не поправилися, навпаки погіршилися й гіршають з кожним днем. Вибух нової війни спинює тільки елементарна ката-

строфа голоду в Росії та хронічні протисовітські повстання на Україні. Та як тільки Росія двигнеться з занепаду, як теперішнє безладдє уступить сяк-так упорядкованим відносинам, російська імперія чи федерація, чи там російська й українська держави ніколи не допустять до сього, щоб землі, загарбані Польщею на схід від етноґрафічної польської границі, лишилися при Польщі. Для обновленої Росії сі землі будуть „споконвіку русскими", для України „споконвіку українськими" землями, яких ніяка східно-европейська державна влада ніколи Польщі не дарує.

А революційне ослабленнє Східної Европи не вічне. Відбудова там куди легча і швидша, як денебудь в Европі!

I.

Серед східно-европейських земель, загарбаних Польщею по 1918. р., находиться також Східна Галичина. Її простір виносить 55.300 км², населеннє 5,450.000, з того 4,055.000 Українців (74·4%), 670.000 (12·3%) Жидів, 659.000 Поляків (12·1%), 65.000 Німців (1·2%). Галичина, хоч не належала перед 1914. р. до Росії, є ґеоґрафічно, культурно й економічно визначно східно-европейським краєм. Росія від сотні літ змагала

тому до її посідання й після льондонського договору 1915. р. мала їй Східна Галичина по побіді припасти. Східна Галичина конечна була для давньої російської імперії з кількох причин: 1. Потреба природної границі Карпат для держави, що на заході не мала природних сухопутних границь. 2. Конечність вирівнання західної границі російської держави, котра через відомий півострів Конґресової Польщі була наражена на великі небезпеки в разі війни з Німеччиною й Австрією (сі побоювання вповні оправдалися 1915. р.!). 3. Вигідність Східної Галичини для лучби Росії з Середньою Европою, отже для економічних інтересів Росії. 4. Галичина була для Росії конечним етапом для розбиття Австро-Угорщини, яка їй перешкоджувала досягти: а) Царгороду й Дарданелів, б) Адрійського Моря. 5. Галичина була 1876.—1914. р. головним центром українського національного руху, дуже небезпечного для давньої централістичної Росії, загроженої українським сепаратизмом.

Як позори для претенсій на Східну Галичину служили перед публичною опінією на зовні й навні: 1. Історичний факт, що Галичина була до 1340. р. інтеґральною частиною староруської держави, якої спадкоємцем уважала себе Росія. 2. Антропо-ґеоґрафічний факт, що Східна Галичина заселена близько в $^3/_4$ Українцями (Русинами — після офіціяльної австрійської, Малоросами — після офіціяльної російської термінольоґії), яких

російські офіціяльні круги вважали тільки одним із племен „великого російського народу“.

Всякому, що знає й безсторонно оцінює східно-европейські відносини, мусить стати ясним, що Східна Галичина з політично-ґеоґрафічного погляду належить до Східної Европи, не до Середньої.

Кожда могутня держава, що виросте у Східній Европі, з окрема нововідбудована російська держава, вже з ґеоґрафічних причин ніколи не позволить на се, щоби Східна Галичина лишилася при Польщі.

Кожний, що бажає собі на будуче мира між Польщею й Росією, мусить старатися, щоби Східна Галичина була негайно відділена від Польші та зорґанізована як самостійна й невтральна держава (Pufferstaat) між Польщею і Росією. Коли Польща задержить Галичину, то без сумніву попаде в стан хронічного конфлікту з Росією. Перша воєнна заверюха в сих сторонах Европи буде тоді рівнозначна з певним і конечним упадком польської держави. Бо Польща, навіть у нинішніх границях, супроти нововідбудованої Росії не булаб поважним фактором.

Колиб із теперішньої крізи на Сході Европи не вийшла нововідбудована одноціла Росія, а прим. російська федерація, роля і значіннє Східної Галичини булиб такі самі. Фе-

дералістична Росія мусілаби з політично-географічних і економічних конечностей таксамо змагати до відірвання Східної Галичини від Польші, як давня російська імперія. Тому то і з огляду на можливість повстання федералістичної Росії є конче потрібним відлучити Східну Галичину від Польші та зорганізувати її як самостійну й невтральну державу.

Третя можливість така, що зі східно-европейського хаосу вийде також велика українська національна держава. З уваги на величезний зріст українського націоналізму навіть серед мас селянства в останніх роках і з уваги на вічні протибольшевицькі (в дійсности також протиросійські) повстання на Україні ся можливість не є виключена. І в такім випадку відлученнє Східної Галичини від Польші та зорганізованнє її в державу є конечне. Для Великої України булаби Східна Галичина, національно найсвідоміща серед усіх українських земель, лишившися під Польщею, другим виданнєм Ельзас-Льотаринґії.

II.

Самостійна й невтральна Галицька Держава матиме для розвязання східно-европейських проблємів величезне значіннє. Розвязаннє цих проблємів може, що правда, наступити також дорогою повільної внутрішньої еволюції. Одначе ця дорога дуже далека. Населеннє Східної Европи так страшно виснажене війною, револю-

цією й голодом, що не найде так швидко сили, щоб усунути теперішній хаос і розпочати відбудову. На се може минути кількадесять літ, а тимчасом зі світової продукції й торговлі будуть виключені такі важні й величезні (20 міл. км²) простори, як Східна Европа й Північна Азія. Тому то верховні круги світової політики повинні безумовно взятися до активної ролі при впорядкованню східно-европейського хаосу.

Дотеперішні проби: Колчака, Денікіна, Врангля (1918.—1920.) не увінчалися, як відомо, ніякими успіхами з причин легко зрозумілих усякому, що хочаб поверховно знає східно-европейські відносини. І так згадані царські ґенерали: 1. не хотіли й не вміли числитися з тим, що Росія перейшла революцію й поворот давніх царських порядків з чиновництвом і мілітаризмом є для більшости населення страшнійші від большевицького панування, 2. підіймаючи свою акцію в головній мірі на українських землях, виступили проти всього, що українське, з безпримірним шовінізмом. Тому український мужик своїми повстаннями так підірвав їхню силу, що большевикам лишилося при ліквідації прим. Денікіна і Врангеля тільки вже небагато до роботи. Польська проба 1920. р., хоч мала для замилення очей Українцям і світовій політиці по своїм боці авантурників Петлюри, не могла увінчатись успіхом. Поляків усе і всюди вважали, вважають і вважати будуть усі

східно-европейські народи: чи то Росіяне чи Українці чи Білорусини чи Литовці за ненависних чужинців-наїздників. Вони нездатні до заведення ладу в Східній Европі, бо ніякі творчі чинники Східної Европи під польською еґідою ніколи не згодяться відбудовувати держави. І при польській спробі 1920. р. повстання на Україні головно причинилися до невдачі Поляків. Аж на своїй етноґрафічній території змогли Поляки дати відсіч червоним арміям, до речі: не дуже численним і лихо заосмотреним.

Надійна проба впорядковання східно-европейського хаосу може вийти тідьки від одного з двох великих східно-европейських народів: Росіян або Українців. Починати від Росіян трудно, бо 1. головна основа московського народу — російське мужицтво — переважно стоїть по стороні комунізму, живучи від 300 рокіь у дійснім земельнім комунізмі й непривикле до засади приватної власности на землю; 2. російська інтеліґенція, винищена большевиками й на загал непридатна до державного будівництва; 3. нема вигідного кусника російської національної території, від котрого моглаб початися акція порядковання.

Багато кращі умовини представляє Україна, бо

1. Українське мужицтво (90% населення) стоїть споконвіку на приватній власности на землю. Тут джерело опозиції й повстань українського мужика проти совітської влади. Друге

джерело: пробудженне націоналізму й ненависти до Росіян, що репрезентують совітську владу на Україні. Панованне большевиків стало синоніном російського гноблення.

2. Українська інтеліґенція Східної України, вихована свого часу в російських школах, виявляє, що правда, багато хиб, прикметних також російській інтеліґенції, одначе національна свідомість вирівнує багато хиб.

3. Істнує кілька місць української території, з яких може розпочатися порядкованне Східної Европи. Се 1. Східна Галичина, 2. Чорноморське побереже між Дністром та Дніпром (Одеса—Миколаїв—Херсон), 3. Крим, 4. Кубанщина.

4. Найважнійшою територією (етапом), від котрої може початися відбудова Східної Европи, є Східна Галичина.

III.

Східна Галичина може стати найбільш надійним етапом для розвязання проблємів Східної Европи з отсих причин:

Східна Галичина: 1. Має всі умовини, щоби ставши самостійним державним орґанізмом, змогла сама себе виживити й вивозом сирівців (нафта, сіль і т. д.) добре оплатити привіз фабрикатів із заграниці. 2. Посідає одиноку частину східно-европейського селянства: а) національно вповні освідом-

лену, б) політично вишколену, що показали найкраще вибори до австрійського парляменту 1907. і 1911. з довільним перекиданнєм голосів і збудованнє З.У.Н. Републики, в) ворожу не тов вже комунізмови, але й соціялдемократії, г) здібну до найвищої національно-політичної посвяти (війна з Польщею й большевиками 1918.-20., неподатливість супроти польських репресій). 3. Має численну, дуже свідому й політично вишколену українську інтеліґенцію. 4. Може виставити до 500.000 війська першорядної якости. Маленька (40.000) галицька армія скорше здобула Київ (серпень 1919.), як Поляки (300.000) в 1920. р. 5. Галичина опановує своїм положеннєм найважніщі переходи через Карпати зі Східної до Середньої Европи. 6. З Галичини розходяться найвигідніщі шляхи й маршові лінії вахляристо на всю південно-західну частину Східної Европи аж по Припетські болота, Дніпро й Чорне Море. Військово-ґеоґрафічне значіннє Східної Галичини є тому першорядне. Се показали найкраще досвіди світової війни з 1914.—1918. р.

Самостійна Галицька Держава 1. мусить стати надійним посередником лучби й торговлі поміж Східною Европою, що богата сирівцями й землями Середньої Европи (головно Чехословаччина), що задихуються з недостачі вивозу, спинюваного Польщею, яка хоче мати монополь торговлі зі Сходом Европи. 2. Може стати відразу

головним огнищем, в якім може зосередитися нинішня численна українська еміграція за кордоном і почати органічну працю на полі політичнім, економічнім і культурнім. 3. Може стати тим способом головним огнищем підготовної агітаційної роботи на цілий південь Східної Европи (українські землі). 4. Може стати вихідною точкою для активного заведення ладу в Східній Европі. Східно-галицький уряд мігби у рішучій хвилі одним махом заволодіти Правобережною Україною та зорганізувати її політично й військово при помочи місцевих українських елементів. Тим способом булаб започаткована організація цілого півдня Східної Европи.

Тільки сею дорогою можлива нині якась поважнійша акція на Сході Европи. Та вона тісно звязана з долею Східної Галичини. Коли сей край лишиться при Польщі, він не тільки що не буде помічний при розвязанню східно-европейських проблемів, а навпаки завадою. Населеннє Східної Галичини не захоче служити в польськім війську, а коли його примусять, відграватиме ролю Чехів в австрійській армії 1914—1918. р. Таксамо політично воно ніколи не погодиться з польським володіннєм. Галичина тоді стане джерелом постійних конфліктів Польщі з Росією, згл. Україною, що напевно не буде в інтересі західно-европейських держав і світового мира.

Політично-ґеоґрафічні анальоґії між Галичиною і Швайцарією.

Українці Східної Галичини бажають, щоби з сеї країни була утворена самостійна держава вільних народів на лад Швайцарії.

Швайцарська република повстала, як відомо, в рамах старої „римської держави — німецької нації“ середньовіча (початок XIV. в.). Та хоч від 1315. р. (битва під Морґартен) мала фактичну самостійність, то вийшла з рам німецької держави аж у вестфальськім мирі 1648. р. Але в 1815. р. парижський акт і віденський конґрес признали Швайцарії постійну невтральність і ненаруши-мість. Швайцарія була спершу великим торгом на наємних жовнірів, потім (від XVIII. в.) промисловим краєм і торговельним посередником між сусідами. Велика ґео-політична вага Швайцарії починається при консолідованню італійської і німецької держави. Своєю самостійністю й невтральністю відограла Швайцарія велику ролю в часі воєнних конфліктів 1859. р., 1866., 1870/71, 1914/18. завсіди в позитивнім напрямі для надійного розвитку провідного напряму світової політики, то значить — для творби й укріплення національних держав. Невтральність Швайцарії в 1859. і 1866. р. причинилася до утворення Італії, 1870/71. до сконсолідування Німеччини, 1914/18. до захищення Італії та Франції від німецького міліта-

ризму й до розбиття анти-національної австро-угорської держави. Значіннє самостійности й невтральности Швайцарії виступало не менше додатно в дипльоматичних конфліктах і пересправах XIX. і XX. віку. Швайцарія стала дуже швидко поважним осередком для міжнародніх пертрактацій та установ. Тут переведено: Женевську Конвенцію (1864.), Всесвітній Почтовий Союз (1878.), Міжнародній Телеґрафічний Союз (1875.), Союз для охороні промислової (1883.) й мистецької (1886.) власности і т. п. Тут найшов собі вкінці осідок Союз Народів (1919.—1920.).

Між Галичиною і Швайцарією бачимо дуже визначні анальоґії.

1. Ґеоґрафічно-політичне положеннє Галичини і Швайцарії вповні анальоґічне. Швайцарія лежить на межі Середньої й Західньої Европи, Галичина на межі Середньої і Східної Европи. Швайцарія причинюється до вдержання політичної рівноваги між Францією й Італією з одної і Німеччиною з другої сторони та між усіми ними посполу. Галичина сповняє таку саму ролю поміж Польщею й Румунією з одної, Росією, згл. Великою Україною з другої сторони.

2. Військово-ґеоґрафічне положеннє Галичини і Швайцарії вповні анальоґічне. Швайцарія положена приблизно по середині дуги Альп, Галичина по середині дуги Карпат. Обі в сих місцях, де конче потрібний перехід важних шляхів через

сі довгопростягнені й тяжко перехідні верховини.

Швайцарія положена в сім місці Альп, куди ведуть крізь них давно вживані, зглядно недавно побудовані переходи через альпейські хребти (Шамоні, Бернард, Сімпльон, Ґотгард, Шплюґен, Мальоя). Галичина положена знову там, де карпатська система зглядно найвуща й найлегча до переходу (цілий Низький Бескид з Дуклянським провалом, Лупків, Ужок, Верецьки, Бескид, Вишків, Пантир, Яблониця і т. и.). Обі території опановують сим робом важні переходи, яких посіданнє давалоб одній із сусідніх великих держав безмежну перевагу над иншими. Так як посіданнє Швайцарії непомірно скріпилоб Німеччину чи Італію, так посіданнє Галичини непомірно скріпляє Польщу чи Росію.

Як Швайцарія хоронить запілля Франції та Італії проти Німеччини, таксамо Галичина хоронилаб запілля Польщі, Румунії і Чехо-Словаччини в разі їхньої війни з Німеччиною чи Росією. Легко догадатися, що булоб із Францією 1870. і 1914. р., колиб Швайцарія була в посіданню Німеччини. Колиб у 1919. р. ЗУНР. не була спинила злуки большевицьких військ Росії з червоною Угорщиною та колиб українські союзні війська саме в Галичині не здержали були 1920. р. походу армій Троцького, то ні польська ні румунська держави тепер не істнувалиб, а червоні прапори маялиб над цілою Середньою Европою.

3. З етно-політичного погляду становище

Швайцарії й Галичини також визначно анальоґічне. В обох державах є по три головні народи, тільки що у Швайцарії Німці, Французи й Італійці мають свої суцільні території, в Галичині-ж мають її тільки Українці, а Поляки й Жиди живуть розсипані між ними. Як швайцарські Німці творять з національно-культурного боку окрему ґрупу німецького народу, так і галицькі Українці серед українського народу. І в одних і в других дуже сильно розвинений льокальний патріотизм.

4. З економічно-ґеоґрафічного боку як Швайцарія так і Галичина, хоч невеликі простором і населеннєм, є: 1. важними продуцентами (Швайцарія у промислі, Галичина в сирівцях); 2. надійними й виплатними контраґентами в торговлі; 3. природними посередниками в торговлі поміж сумежними великими державами. На се звертає обі сі країни їхнє подібне комунікаційно-ґеоґрафічне положеннє.

5. З суспільного боку як Швайцарія так і Галичина є краї з переважно хліборобським населеннєм, суспільно здорові, менше доступні соціялістичним і комуністичним аґітаціям, як населеннє кождої із сусідніх держав.

6. З чисто військового боку як Швайцарія так і Галичина, хоч невеликі, то сильні. Галицький мужик (особливо верховинець: Бойко чи Гуцул) такий самий добрий стрілець, як швайцарський гірняк, а перевищає його ще витрева-

лістю на невигоди. Галичина може в разі потреби виставити 400—500.000 доброго війська, яке зможе вповні захистити її самостійність і невтральність.

Східно-европейська проблєма.

Відповідь п. Таке Йонеску.

Румунський президент міністрів Таке Йонеску помістив у листопадовім (16.) числі „La Revue de France“ програмову статю про малу антанту. На думку автора мала антанта, котрої інтереси вповні годяться з інтересами союзних великих держав, являється тільки ділом мира. Вона має лише оборонні наміри проти евентуальних небезпек, що загрожувалиб европейському мирови з двох сторін: з боку Німеччини й Росії.

Не хочемо спинюватися над головними лініями політики малої антанти, виложеними паном Таке Йонеску; ми моглиб також погодитися зовсім з його подрібною характеристикою членів нового державного союза. Одначе Таке Йонеску представив відношеннє малої антанти до східної Европи, її будуче становище до великих проблєм віднови европейського Сходу, нинішній дійсний стан річей на Сході й можливости майбутнього з таким суверенним легковаженнєм і з такими яркими суперечностями, що його статею публична

опінія політичного світа щодо цілости східно-европейського питання може бути тільки цілковито збаламучена.

П. Таке Йонеску боїться будучого німецько-російського союза. Щодо сього він має повну слушність. Відновлена одноцільна російська держава може після одного або двох десятиліть зовсім прийти до себе і знова повернути до своєї традиційної політики експанзії. Від 1918. р. свідомо чи несвідомо ціла світова політика працює над будучим німецько-російським союзом. Сей союз бувби на суші в крайнім випадку непобідимий. Уявити собі тільки російські міліонові армії під командою німецьких ґенералів, озброєні німецьким промислом, орґанізованим Німцями постачаннєм муніції та инших матеріялів, плече об плече з могучою німецькою збройною силою! Морські проливи з Царгородом, Єгипет з Суезьким каналом, Мезопотамія, Індії булиб загрожені десятикратно більшою небезпекою, як в часі війни 1914—1918.

Щож отже Таке Йонеску хоче протиставити сьому незвичайно могучому бльокови, сим 20 міліонам квадратових кільометрів і поверх 200 міліонам населення?

Малу антанту, в першу чергу Польщу. Він радби бачити Польщу можливо великою та могучою, щоб вона стала важним чинником на Сході Европи. Тому взиває він союзників, щоб вони зрозуміли свої дотеперішні довершені на

Польщі похибки (?) й визнали установлені миром в Ризі східні границі Польщі. Особливо гострий наступ веде пан Таке Йонеску проти пляну утворення зі Східної Галичини самостійної держави й відірвання Східної Галичини від Польщі. Він думає, що інтереси не тільки Польщі, але й цивілізованої Европи вимагають, щоби Східна Галичина в тій чи иншій формі лишилася при Польщі, щоби армія, яка охоронятиме Східну Галичину, була польська. „Не моглоб бути більшого божевілля, як утворенне ще одної малої і слабої держави між Росією, Румунією і Польщею; не моглоб бути більшого злочину, як поставити теперішню або будучу Росію на хребті Карпат, значить майже на рівнинах середущої Европи. Бувби се такий акт політичної сліпоти, таке самовбийство для справді европейської Европи, що я не хочу вірити в таку можливість", пише пан Таке Йонеску.

Та ми можемо доказати, що може бути ще більше „божевілле, злочин, самовбийство", акт ще більшої політичної сліпоти. А се булоби: якщо союзники пішлиб за радою пана Таке Йонеску, визнали рижську східну границю Польщі й полишили Східну Галичину в якійнебудь формі при Польщі.

Utinam falsi vates simus! Наслідки сеї політики булиби просто погубні не тільки для Польщі й малої антанти, але також для европейського

і світового мира, осягненого щойно з таким трудом і після таких великих жертв.

Сучасне положенне Східної Европи, коротко кажучи, таке: Наслідком російської революції російська світова імперія розпалася на свої природні й національні складові части; соціяльна революція та доктринерська економічна політика комунізму страшно зруйнували цілу величезну територію колишньої російської імперії. Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща відірвалися від колишнього державного звязку і зуміли вдержати свою незалежність по нинішній день. Україна й кавказькі держави втратили згодом самостійність, виборену в роках 1917. і 1918., при чому совітська Україна займає в новій федерації східноевропейських совітських держав окреме упривілеєне становище. Місце колишнього централізму заняв анальоґічний до колишнього австро-угорського російсько-український дуалізм.

Сучасний стан річей у Східній Европі не буде тревати довго. Комуністична совітська система хитається в усіх углах; вона повільно еволюціонує на право, а не є виключена також революція в сім напрямі. З теперішнього хаосу можуть вийти три річи: 1. нова одноцільна, побудована на централізмі Росія, — або 2. федеративна Росія, або 3. ряд самостійних держав, з котрих Україна булаби другою щодо величини. (Етноґрафічно суцільна область понад 1,000.000 км² — 55,000.000 мешканців).

Тепер піддамо сумлінному розслідови поради пана Таке Йонеску в приміненню до всіх тих трьох можливостей.

Якщо повстане нова одноцільна Росія, то вона мимо можливо найкращої волі свого уряду мусить починати від негайної ревіндикації „істинно русских земель.“ Публична опінія, обиджена національна гордість, льондонський договір 1914|15. р. приневолять новий уряд Росії до заключення союза з Німеччиною і негайного виступлення проти трьох членів малої антанти: Польщі, Чехословаччини й Румунії.

Від Польщі зажадалаб Росія не менше як 207.000 км² з 13 і пів міл. населення. А саме Холмщину, частину Гродненщини, Вильно й Минськ, Волинь і Галичину із столицями старих „російських“ князів (Холм, Берестъ, Львів, Перемишль, Галич). Таж у всіх тих краях є тільки 1,300.000 Поляків і 10,000.000 „Росіян“. Значить, чисті „російські“ области, бо для кождої централістичної Росії являються Білорусини й Українці лише „Білоросами“ й „Малоросами“, отже „справдішніми“ Росіянами, а їх краї таксамо „російськими краями“, як околиці Москви й Тули!

Від Чехословаччини зажадалаб нова Росія мало: Підкарпатську Русь (15.000 км², 570.000 мешканців, в сім числі 441.000 „Малоросів“ (78%), за те багато більше від Румунії. Коли нинішня червона антинаціональна Росія домагається від Румунії звороту Бесарабії як російського краю,

то нова Росія зробить се тим певнійше. Ходить про 45.000 км² з 2,657.000 мешканців, з того 746.000 Великоросів і „Малоросів“. До того прийде ще „малоруська“ частина Буковини, — 5.300 км² з 460.000 мешканцями, з чого знова 305.000 „Малоросів“.

І так послуханнє ради пана Таке Йонеску поставилоб малу антанту негайно в острий конфлікт з ново сконсолідованою російською державою. Серед таких відносин може дуже легко розгорітися війна. Чи пан Таке Йонеску думає, що Чехословаччина та Югославія помашерують тоді проти нової Росії? А чи Українці, Білорусини, Жиди, німецькі й инші польські іредентисти (разом майже половина населення Польщі!) будуть відігравати в польській армії иншу ролю, як Чехи в б. австрійській армії? Евентуальна воєнна кампанія покінчиласяб страшним погромом Польщі й Румунії!

В другім вище зазначенім випадку повсталиб дуже подібні відносини. Бо для сфедерованих національних держав Східної Европи булиб окуповані від 1918. р. Польщею, Чехословаччиною та Румунією східно-славянські области таксамо безправно ампутованими частинами національних територій і народніх організмів, як для одноцільної Росії. Білорусини зажадалиб від Польщі звороту Гродна, Минщини й Виленщини; Українці Холмщини, Волині і Східної Галичини. Тільки для Румунії булоби в сім випадку дещо

кориснійше, бо домагання Українців обіймають, що правда, цілу етноґрафічно українську частину Буковини, за те з Бесарабії тільки північну і східно-полудневу частину, визнаючи $^2/_3$ сього краю румунським. Зрештою картина булаб однакова, а може навіть більше некорисна для Польщі й Румунії. Бо в федеративній, свобідній Росії публична опінія булаб сильніща як в централістичній державі, значить, булоб ще сильніще негодованнє проти окупантів східно-славянських народніх областей. Особливож Галичина під польським панованнєм булаб вічно пекучою раною в польсько-російських відносинах. Українське населеннє Східної Галичини є національно свідоме й політично більше зріле, ніж яканебудь инша частина 40-міліонового українського народу. Вплив Українців у федеративній Росії бувби безсумнівно значний. Вони ніколи не допустилиб, щоби Східна Галичина стогнала під пануваннєм польського насильства.

І так сповненнє порад пана Таке Йонеску булоб рівнозначне із твореннєм сильних і певних противенств і площ тертя між новою федеративною Росією і малою антантою.

Візьмім тепер під увагу третю евентуальність. Росія буде обмежена на етноґрафічну область Великоросів у Східній Европі і повстане — обіймаюча цілий південь Східної Европи — велико-українська держава. Також в тім випадку булоб погубне для мира у Східній

Европі йти за порадою пана Таке Йонеску. Великоукраїнська держава малаб, що правда, тільки третину ударної сили старої російської імперії, вона булаб одначе досить сильна на те, щоб зажадати звороту окупованої Польщею й Румунією частини суцільної української етноґрафічної території, а навіть на те, щоб відібрати її зі зброєю в руці. На всякий випадок між Великою Україною з одного боку, Румунією та Польщею з другого боку не моглоб бути бесіди про дружнє співжиттє скорше, аж ті держави віддадуть зрабовані ними у вирі революції краї. Передовсім одначе Східну Галичину з українською Буковиною — сей Піємонт української державної ідеї.

Значить — на ніщо не годяться поради пана Таке Йонеску також щодо третьої евентуальности.

До успішної для світового мира розвязки східно-европейської проблеми треба зовсім инших шляхів. Щоб запобігти будучим конфліктам між народами Східної та Середущої Европи, треба пильно вистерігатися того, щоб яка-небудь частина східно-европейської етноґрафічної території була окупована або задержувана котроюсь з держав Середущої Европи. Не йти за сею вказівкою — значить прямувати скорше чи пізнійше до конфліктів між східно-европейськими й середно-европейськими державами і пхати Росію до союза з Німеччиною. Польща й Румунія стануть і у війні і в часі мира безумовно силь-

ніщими, коли не будуть мати ніяких східно-европейських (українських, білоруських, російських) підданих. Тоді будуть вони на Сході забезпечені, особливо, коли їх східним сусідом буде Україна. Велико-українська держава буде відділювати Росію від Польщі, Румунії, Кавказу і становити буде певний захист перед евентуальними експанзійними змаганнями Росії в передній Азії.

Який не бувби хід подій у Східній Европі, то всупереч поглядови пана Таке Йонеску сотворенне невтральної галицько-буковинської держави являється першою передумовою для консолідації відносин у Східній Европі. Ся нова Карпатська Швайцарія не є така мала і слаба, як каже пан Таке Йонеску. Її величина виносилаб 60.000 км² (Данія разом з Бельґією), вона малаб 6 міліонів населення: вона моглаб легко сама виживитися й вивозити багато засобів поживи та сирівців (передовсім нафту). Мала, на пів гола галицько-українська армія, якій добрі румунські сусіди продавали крісові набої по 1 короні штука, на протязі одного місяця (серпень 1919.) очистила була цілу Правобережну Україну від червоної армії і заняла Київ. В 1920. році 9 разів сильніща польська армія потребувала тільки на занятте Київа 3 місяці часу. Тільки українсько-галицька, ніколи польська армія, зможе вдержати карпатські провали. Також в літі 1920. року заслонювали Східну Галичину перед червоною

армією не польські жовніри, тільки східно-українські відділи Петлюри. Російські червоні армії не швидко могли йти вперед у Східній Галичині, бо українське сільське населеннє уважало большевиків такими самими ворогами, як Поляків і тому поводилося невтрально. Коли Східна Галичина стане Карпатською Швайцарією, то вона зуміє вже добре себе оборонити. Так уже в 1919. р. вона не допустила до злуки Червоної Росії з Червоною Угорщиною.

Східно-галицька держава може бути важним етапом в наладженню своїх відносин у Східній Европі. Тут моглиби зібратися всі творчі живла півдня Східної Европи й розпочати відбудову східно-европейських політичних, суспільних і господарських відносин.

Та навіть поминувши все те, сотворення східно-галицької вільної держави являється постулятом політичного розуму. Сим фактом буде виключена з міжнародніх суперечок область політично й ґеоґрафічно дуже важна й через те припиняться в будуччині тертя між Східною й новою Середущою Европою.

Великі держави світа повинні зрозуміти цілу нестійність польських і румунських плянів щодо Східної Европи, плянів двох грабіжних держав, які можуть тільки спинити впорядкованнє політичних та економічних відносин цілої половини нашого континенту. Не можна ніяким робом насилувати державно-політичних змагань

LIBRARY
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

східно-европейських народів, з осібна 40-міліонового українського народу. Противно, їх треба в інтересі світового мира підпомагати як у Західній так у Східній Україні. Першим кроком тоїж підпомоги буде створеннє самостійної й невтральної Галицької Держави.

Відень, в грудні 1921.

Національна статистика в Східній Галичині.

Подавана на картах етноґрафічна границя поміж Українцями й Поляками (в Галичині), Словаками, Мадярами й Румунами (на Закарпаттю й на Буковині) опирається на підставі критичного зіставлення вислідів переписей населення з року 1880., 1890., 1900. і 1910. За підставу взято поодинокі громади — не повіти або округи, бо границі їх тягнено в Австрії якраз так, щоб вони не припадали на етноґрафічні границі.

Мимо того й мимо страшенного фалшовання статистики австрійсько-польськими урядовцями перевага українського елементу в Східній Галичині дуже виразна. Статистики по національностям австрійська держава не переводила. Статистика розговірної мови не може, з окрема в Галичині, дати ніякого образу дійсности, бо при переписях кождому, що тільки розумів по польськи, вписувано звичайно польську розго-

вірну мову, з окрема всім римо-католикам Українцям і Німцям і майже всім Жидам. Тому мусимо держатися віроісповідної статистики, при чім треба зазначити, що 1. всі греко-католики є Українцями, 2. всі мойсеєвого віроісповідання з малесенькими виїмками є по національности Жиди, 3. всі евангелики Німці, 4. з римо-католиків Східної Галичини є поверх 600.000 по народности Українцями.

На сих підставах дістаємо науково стійну національну статистику Східної Галичини ось яку:

Простір	Населення 1914	Українців	Жидів	Поляків	Німців
55.300 км²	5,450.000	4,055.000	670.000	659.000	65.000
		в процентах			
		74·4	12·3	12·1	1·2

Поляки, противлячися самостійности Східної Галичини, все висувають арґумент, що ціла західна й середня полоса сього краю має дуже сильну польську примішку, навіть більшість. Се твердженнє неправдиве й опрокидує його вже сама польськими урядами безстидно пофалшована перепись 1910 р.

Розглянемо статистику судових округів Галичини:

А. Східна полоса.

	Простір	Населення	Українців	Римокат. Поляків Українців Німців і т. д.	Жидів	Німців
			в процентах			
Тернопіль	3.286 км²	364.000	53	35	11	
Бережани	4.339 км²	419.000	66	23	10	
Чортків	3.543 км²	386.000	65	24	11	
Коломия	4.571 км²	438.000	75	11	13	
Станиславів	7.007 км²	670.000	68	19	12	1

Б. Середня полоса.

Золочів	5.418 км²	473.000	63	23	13	1
Львів	7.802 км²	905.000	52	32	15	1
Стрий	5.709 км²	365.000	73	14	11	2

В. Західна полоса.

Перемишль	4.568 км²	524.000	55	34	11	
Самбір	4.914 км²	471.000	65	22	13	
Сянік	4.183 км²	322.000	49	41	10	

Тим способом доказує навіть ся так сильно в некористь Українців пофалшована статистика, що Українці навіть у західній полосі своєї національної території мають замітну більшість. Коли з перемиського й сяніцького округа вилучимо судові повіти та громади з польською більшістю, що зроблено при потягненню повищої границі, навіть офіціяльний процент Українців в сих двох повітах перейде 65%.

Господарські відносини Галичини.

Українська Галичина більша ніж Швайцарія, Голяндія або Данія.

Населеннє численнійше ніж в Болгарії, Греції або Норвеґії,

Простір лісів 1,450.000 гектарів (26·2%) є більший як у Злученім Королівстві Великої Британії, Швайцарії і инших.

Виїмково великий приріст дерева, праліси в Карпатах. Річна продукція 6 і пів міліонів кубічних метрів можлива без ушкодження деревного стану. Дотеперішня продукція (перед 1914. р.) 6,000.000 м^3, з цього понад 1,000.000 м^3 будівельного дерева вивезено.

Рибники. 20.800 гектарів ставів, тепер по найбільшій части занедбаних, але надаючихся дуже для раціональної голівлі риб.

Рільництво. Поверхня рілі обнимає 2,605.000 гектарів, це є більше ніж в Бельґії, Голяндії і Швайцарії разом (із загальної поверхні тільки 47%). Вона може в дуже короткім часі без трудности підвисшитися до 3,600.000 гектарів.

Продукція виносила пересічно (1905—1914):

пшениця	4,656.446	метр. сотн.
оркіш	4.295	„ „
жито	4,627.216	„ „
ячмінь	2,582.544	„ „
овес	4,589.932	„ „
мішані рослини	5.258	„ „
кукурудза	837.290	„ „
гречка	532.444	„ „
просо	163.929	„ „
Разом збіжа	17,998.354	метр. сотн.
стручкових ярин	1.089.906	„ „
бараболі	40,296.809	„ „
Разом	59,385.069	метр. сотн.

Ті числа продукції скоро зростали ізза уліпшених метод управи і штучних навозів безпосередно перед війною. По пацифікації краю можуть вони осягнути небавком подвійну а в однім десятиліттю потрійну висоту. (Прихід на однім гектарі пшениці є в Голяндії 34·5 гл. річно, в Галичині тільки 11·8 метр. сотн. мимо урожайного чорнозему). Великі вигляди для млинарського промислу, сухарів, макаронів і т. п. фабрикації.

Городництво й садівництво мають з причини корисного підсоня і землі найкращі вигляди. 91.000 гектарів садів.

Промислових рослин продукувала Галичина до 1914. р. пересічно 1,500.000 метр. сотн. Найважнійшими є цукрові бураки (0·9 міл. метр. сотн.), для яких продукції надається знаменито галицький чорнозем. В Галичині перепиняла австрійська та польська господарська політика розвій цукроварного промислу. Які вигляди має цукровий промисл в Галичині, показує обставина, що не така то дуже велика київська ґубернія доставляла річно в давній Росії 6,000.000 метр. сотн. цукру (1910). Рівнож великі вигляди має управа тютюну. Річна продукція Галичини виносила 33.937 метр. сотн. Рівно велика українська ґубернія Полтава з такою самою землею і підсонєм продукувала понад 200.000 метр. сотн. тютюну. Велике значіннє має рівнож продукція лену й конопель, яка покриває потреби краю і має велику можливість розвою. Рівнож велике значіннє має управа жита й картофель в цілі палення горілки. 600 горілень Галичини доставляли (1910) понад 500.000 гектолітрів алькоголю знаної якости. Галицькі горілки є зовсім справедливо відомі в середній і східній Европі.

Годівля худоби Галичини розпоряджала в 1910. році до 4,000.000 худоби (з цього 700.000 коней, 1,600.000 рогатої худоби, понад 300.000 овець і кіз, понад 1,300.000 свиней)

і 8,000.000 штук дробу. Галичина має 700.000 гектарів левад і 500.000 гектарів пасовиск, в тім полонини в Карпатах, які є далеко богатші чим швайцарські або тирольські Альпи. Вона продукує 70,000.000 q паші. Супроти цього має багато вигляду молочарство, продукція худоби на заріз, експорт мяса, товщу і шкір в Галичині. Експорт дробу і яєць помимо теперішньої рабункової польської господарки знова починає розвиватися.

Годівля пчіл мала в 1910. році понад 285.074 улиїв і продукувала річно понад 25.000 метр. сотн. меду й воску.

Продукція нафти від десятиліть занедбана через польську лиху господарку, але повна виглядів. Нафтових піль 10.000 км². Дві полоси: західна (Борислав) дає земний віск і нафту, східна (коло Станиславова й Коломиї) бензинові олії.

Продукція	1909	—	20·7	міліонів	метр.	сотн.	ропи
„	1910	—	17·6	„	„	„	„
„	1911	—	14·6	„	„	„	„
„	1912	—	11·9	„	„	„	„
„	1913	—	11·2	„	„	„	„
„	1920	тільки	5·0	„	„	„	„

Модерна, на більшу скалю переведена господарка може піднести в двох, трьох роках продукцію нафти в Галичині знова до стану 1909. р.

Сіль. Колись 92 копалень соли й салін. Тепер лише 9 салін з 1,000.000 метр. сотн. про-

дукції кухонної соли. Поклади камінної соли в Стебнику коло Дрогобича богатші ніж поклади у Велічці.

Вапневі соли коло Болехова, Калуша і т. д. ледви почато копати. Дотеперішня продукція дуже мала (1906 — 83.000 метр. сотн.). Поклади вапневої соли дуже великі й моглиб доставляти міліони метричних сотнарів річно.

Водні сили Галичини виносять понад 500.000 коней і моглиби при належнім вихіснуванню через десятки літ покрити запотрібованнє цілого фабричного промислу.

Водні дороги: Сян, Буг, Дністер, Прут. Проєктована будова каналу Сян-Дністер. Велике значіннє для середноземного водного руху зі Східною Европою.

Зелізниці. Дотеперішня зелізнича сіть обнимає 3000 км. шляхової довготи; є досить незручно зложена (стратеґічні огляди й особиста вигода попередніх володарів). Конечна потреба нових зелізничих шляхів, особливо для получення з Чехословаччиною ізза транзитового руху: Середна Европа — Україна і Росія. Найважнійші зелізничі шляхи, які належалоб побудувати в найблищій майбутности, є:

1. Львів—Дрогобич—Східниця—Турка (Сянки), в ціли кращого получення нафтової области зі столицею краю та використування лісів.

2. Перемишль—Сянік—Дукля—Вардіїв, в ціли коротшого получення з Кошицько—Одерберґською

зелізницею і піднесення транзитової торговлі Чехословаччини зі Східною Европою.

3. Долина—Вишків—Густ, в ціли експльоатації лісів і утворення нового получення з Підкарпатською Україною.

4. Яворів—Ярослав, в ціли сотворення нового получення з Польщею.

5. Підгайці—Монастириська—Теребовля, в ціли ліпшого використання богатих рільничих просторів Поділля.

6. Товмач—Городенка, в ціли відтворення Покуття.

7. Коломия—Кути—Жабє—Ворохта, в ціли відтворення гуцульських лісів і місцевостей хову худоби.

Монополі:

Монополь управи тютюну. Річний прихід 1915|16. р. 44,000.000 золотих корон.

Монополь соли. Річний прихід 12,000.000 золотих корон.

Монополь горілки. Річний прихід 100,000.000 золотих корон.

Монополь цукру. Приблизний річний прихід 10,000.000 золотих корон.

Монополь сірок. Приблизний річний прихід 5,000.000 золотих корон.

Уладженнє фінансових справ Ґалицької Держави.

Незалежна Галицька Держава має спромогу самостійно уладити свої фінансові справи на отсих основах:

I. Відношеннє продукції до консумції (торговельний білянс).

Східна Галичина продукує: збіже, дерево, тютюн, худобу, товщі, скіри, дріб, яйця, нафту, земний віск, сіль, калі, спірт, цукор, лен, коноплі, вовну. Отсі продукти в значній части творять її експорт.

Натомість вона імпортує: кольоніяльні товари, бавовну, кавчук, вовняні товари, скіряні вибори, скло й порцеляну, зелізні товари, вуголь, машини, інструменти, годинники й хемічні матеріяли...

Коли порівнаємо взагалі якість товарів продукції з імпортованими товарами, як також узгляднимо сю обставину, що 90% всього населення Східної Галичини творить рільниче населеннє, котре вдоволяється малим запотребованнєм та в переважній части користується своїм домашнім промислом) — то відразу показується активний торговельний білянс.

Отсе виказується докладно з останнього нормального торговельного білянсу Австрії за рік 1913, з котрого слідує, що Східна Галичина

імпортувала товарів на 32·1 міліонів корон, а експортувала на 71·4 міліонів корон, значить, мала дуже корисний торговельний білянс. Сей білянс буде ще кориснійший в самостійній Галицькій Державі, бо тоді виступить також вивіз товарів зі Східної Галичини до бувших країв австро-угорської монархії та у своїй державі проявиться незвичайний підєм економічного життя зі сторони місцевого населення.

II. Торговельна політика Галицької Держави повинна опертися на вільній торговлі внутрі, усуваючи всякі примусові орґанізації з часів світової війни та даючи спромогу розвинутися приватній ініціятиві, конкуренції і промисловости. А закордонна політика торговельна буде берегти інтересів своєї держави перед визиском инших держав; вона має також узглядннити господарські потреби сусідніх держав та увійти з ними в якнайприхильнійші політично-торговельні зносини, щоб таким способом причинитися до навязання мирних господарських відносин на світовім ринку. Торговельна політика Галицької Держави буде мати перед собою велику проблєму: створення господарсько-торговельного коридору між західною і східною Европою.

III. Податкова сила Східної Галичини в часі передвоєннім так представляється: податки безпосередні (direkte Steuer) з додатками

приносили понад 100 міліонів корон річно, а посередні (консумційні) податки понад 120 міліонів корон річно, так, що отсе нормальне передвоєнне оподаткованнє доходило до 50 корон від голови населення, не вчисляючи тут надзвичайних додатків до податків.

При загальнім оподаткованню, розложенім на ціле населеннє у відношенню проґресивнім, може бути вихіснувана ціла податкова сила Східної Галичини до висоти 500 корон від голови населення, що принеслоби скоро три міліярди корон річно.

IV. Державні монополі.

Монополь соли приносив у Галичині перед війною понад 17 міліонів корон; отсей монополь мусілаб держава далі провадити у своїй адміністрації.

Монополь тютюну, що приносив у Галичині доходу около 44 міліонів корон, належалоб виарендувати і то як продукцію так і продаж, але під контролею держави.

Монополь нафти не можна впроваджувати з причини інвестицій чужими капіталами, але за те продукція петролею мусить бути відповідно оподаткована в державі та при експорті условлена митом.

Монополь спірту являється новим доходом держави як торговельний монополь до виключної продажі зі сторони держави, полишаючи продукцію приватним підприємствам.

Монополь запалок надається до виарендовання приватним підприємствам.

V. Митові побори можуть мати приміненнє як мита фінансові і як мита охоронні. Мита фінансові мають приміненнє там, де вивозиться товари, яких потребують инші держави (прим. нафтові продукти і спірти), а охоронні мита тоді, як іде про охорону конкуренції своєї держави супроти продукції иншої держави (прим. мануфактура промислова, фабрикація машин).

При імпортових митах належалоб примінювати заплату належитости валютою своєї держави, а при експортових митах — оплату в золоті для скріплення фінансової сили своєї держави.

Висоти митових поборів Галицької Держави не можна тепер приблизно означити, бо вона досі не була самостійною міжнародньою територією, та аж її визнаннєм стане вона сумежною державою Чехо-Словакії, Польщі, України й Румунії, як також посередно Угорщини, Австрії та Росії, — що принесе їй значні доходи з митових належитостей.

VI. Галицька валюта.

Польська марка, що находиться у Східній Галичині, мусить бути негайно стягнена і замість перестемпльовання заступлена галицькою паперовою короною на час переходовий, приймаючи дві польські марки за одну галицьку корону.

А тимчасом належалоби приступити до впровадження галицької державної валюти, фундованої забезпеченнєм її постійної рівновартности.

Отсю нову повновартну валюту мавби впровадити Національний Банк, що достарчить безпечний фінансовий підклад для видаваних банкових нот. Тут послуживби: закордонний капітал, як також зложений капітал населення і держави, в метальнім засобі або в повновартнім закордоннім гроші. Такий банк, оснований на взір Швайцарського Національного Банку, діставби привілей видавання нот.

VII. Державні довги.

До правильного державного господарства належить приймити головну засаду, що не може бути видатку без покриття, то значить, що державні позички (довги) мусять мати свою амортизацію, забезпечену в розходах держави. А узгляднюючи вище представлене про податкову силу населення, монополі й мита, не підлягає сумніву, що Галицька Держава буде спроможна вдержати рівновагу в своїм буджеті.

VIII. Ощадність в цивільній і військовій адміністрації.

В державній орґанізації мусить бути усунена подвійна адміністрація (державна й паралельна автономічна) та впроваджене упрощене поступованнє при доборі найконечнійшого, але дійсно успосібненого урядничого апарату.

Військо має бути наладжене до поготівля загальним обовязком військової служби, але постійно удержуване лиш у скількости, конечно потрібній до вдержання ладу внутрі держави й до стереження границь держави.

Колиб на Галицьку Державу наложено обовязок удержувати велику мілітарну силу до часу консолідації відносин на Сході, то населеннє сповнить свій обовязок, але під умовою дотації фінансових тягарів.

IX. Комунікаційні середники.

З огляду на обставини, що галицькі зелізниці наслідком світової війни находяться в стані здезольованім та що сіть зелізничих шляхів є за мала й тому значнійший капітал мусить бути інвестований, то заходить потреба ужиття чужого капіталу, зглядно виарендування галицьких зелізниць.

Самозрозуміле, що держава буде виконувати своє право: означування тариф, охорони службовиків та взагалі контролі цілого підприємства.

Почта й телеґраф як загальносуспільн й господарські монополі остають в руках держави. Таксамо телефони.

X. Відбудова областей, знищених війною.

Тут годиться взяти під розвагу ту обставину, що найбільшого знищення у Східній Галичині доконали російські війська в часі наступу й від-

вороту в рр. 1914/1915 і 1916/1917, а відтак війська німецькі, угорські, турецькі й австрійські.

Тому з воєнних відшкодовань належалоб Галицькій Державі виплатити відповідну квоту на відбудову областей, знищених війною.

Сама відбудова не може бути в руках тяжного й коштовного урядничого апарату, але належить полишити її в руках пошкодованих при нагляді й помочі держави. Держава буде обовязана постаратися про догідні кредити для відбудови, дати пільги в доставах будівельних матеріялів та у виїмкових випадках давати підмоги на відбудову: матеріялами в натурі і грішми. Доцільно переведена відбудова галицьких областей стане важною підоймою в культурнім і економічнім резвою Галицької Держави.

Військове значіннє Східної Галичини.

Самостійність Східної Галичини як держави вільних народів є неоспоримим правом місцевого українського населення й основою його дальшого розвою. Сповненнє бажання переважаючої більшости населення краю мати свою незалежну державу є також одною з головних умовин спокою в нутрі краю і мира в середній і східній Европі. Чисельність і сила українського народу Галичини, її ґеоґрафічне положеннє та військове

і стратеґічне значіннє у відношенню до сусідів дають запоруку, що східно-галицька держава буде в силі постояти за свою самостійність військовою силою і сотворити ряд могучих чинників, котрі мирови в Европі зможуть віддати першорядні прислуги. Якщо сі чинники не будуть визискані або будуть ужиті проти волі місцевого населення, вони будуть вічним жерелом неспокоїв і постійною небезпекою для мира.

Чисельна сила населення, замешкуючого простір б. Австрії з переважаючою українською більшістю, виносить около пять і пів міліона голов. Порівнюючи се число з населеннєм инших довоєнних малих держав, переконаємося, що лишень Бельґія, Румунія і Нідерлянди мали більше населення, а всі инші менше: нпр. Сербія майже половину, Данія ще менше. На тих 5½ міліона населення припадає: 4,055.000 або 74·4% Українців, 670.000 або 12·3% Жидів, 659.000 або 12·1% Поляків, 65.000 або 1·2% Німців. Народности ті не живуть відокремлено, але помішані й по цілім краю розсіяні, що надає краєви цілковито характер одноцільно української землі та відріжняє його корисно від инших сусідніх держав, в котрих і розложеннє і відсотки інакші. Як Східна Галичина залюднена у великій більшости українським населеннєм, так під оглядом суспільної будови представляє вона наслідком величезної переваги селянського стану одноцільне тіло. З цілого населення належить 90% до стану

хліборобського й мешкає по селах, а лишень 6·4% мешканців заселює більші міста. При такім розложенню населення виключена нині згори розкладова і шкідлива державі клясова боротьба, а суспільна структура населення надзвичайно корисно відбиває від декотрих сусідніх держав, в котрих клясові бої підгризають основи здорової державности.

Щодо густоти населення стоїть Східна Галичина зі своїми 100 мешканцями на 1 км² на однім з перших місць. Між малими довоєнними державами виказувала лишень Бельґія і Нідерлянди більшу густоту; инші малі держави були далеко рідше залюднені! І так мала Швайцарія 90, Данія 70, Сербія 60, Румунія і Портуґалія 50, Болгарія 45, Греція 40, а Чорногора лишень 30 мешканців на 1 км².

Військова здатність населення Сх. Галичини стоїть дуже високо. Мужеське населеннє зложене зі здорових і навіть у старшім віці сильних мущин. Їх здоровлє й витревалість, знані з давньої австр. армії, стали приповідкою. І так дозволяє чисельність населення на випадок війни сотворити при 10% поборі армію в силі 550.000, при 15% поборі армію в силі 825.000, а при 20% армію в силі навіть 1 міліона людей. Подані тут числа легко можливі до осягнення, коли візьмемо під розвагу досвід, набутий иншими малими державами, котрі все могли під військовим оглядом краще визискати сили свого насе-

лення чим держави великі. І так у балканській війні 1912—1913. вислали в поле: Греки понад 10%, Серби 15%, Болгари—без Магомеданів, котрі були від військової служби звільнені — 15%, а Чорногорці 20% свого населення. По балканській війні брали з балканських держав Румунія 9%, Болгарія 11%, Сербія 13%, Греція 15.5%, а Чорногора 24% населення до війська. Навіть Швайцарія, котрій оборона краю вже самою природою дуже облекшена, а зневтралізованнє якої дає їй певну запоруку перед нападом сусідів, спирала в році 1912—1913. свої військові пляни на армії в силі 400.000 людей, що відповідає 13% визисканню населення. Східно-галицька держава булаби в змозі на випадок війни зарядити легко побір до найменше 31 річніків (20—50 літ), а правдоподібно і 38 річників (18—55 літ). Навіть великі держави осягнули в 1913. р. 30 річників, як пр. Франція і 28, як пр. Німеччина. Так отже в потребі оборони границь зможе Галицька Держава виставити армію в силі вісімсоттисяч людей, а у великій небезпеці післати під кріс один міліон мущин. Беручи під увагу відсоткове відношеннє поодиноких народів Сх. Галичини і їх розположеннє в краю, видно, що та до одного міліона сильна галицька армія буде в 3|4 до 5|6 частях українською, що її боєздатність значно піднесе. Густота населення уможливляє твореннє малих доповняючих округів, а тим самим пособляє скорому воєнному поготівлю.

Про неоцінену вартість і силу галицької армії набирається властивого переконання, коли приглянутися тим великим моральним цінностям, які живуть в галицькім населенню. Бо більшість місцевого населення, а головно український нарід, глибоко перенята зрозуміннєм конечности власної армії, горячим бажаннєм свободи й державної самостійности і готова принести потрібні до сього найбільші жертви в майні, крови й життю. Три четвертини населення, а саме Українці, навіяні сильною волею постояти за свою свободу. Вони за час кількох останніх століть наглядно доказали, що тої сильної волі ніякий чужий наїздник зломити не в силі.

Так будуча галицька армія дорівняє чисельно арміям инших малих держав, а боєздатністю, духом, силою, моральними цінностями й одноцілістю перевисшить їх.

Відтята від цілого сьвіта Східно-Галицька Держава і її військо зуміли вже раз доказати правдивість сього твердження за короткий час свого істновання. Знана всім геройська боротьба на свої власні сили зданої, чвертьміліонової галицької армії (в роках 1918/1919) проти сильнійшого ворога, підпомаганого своїми могучими союзниками й випосаженого всіми модерними середниками военної техніки. Галицька армія улягла в бою лише задля недостачі матеріяльного заосмотрення, головно стріловини. Її виперли чужі міноносці й танки за границі нашої державної

території, а тиф знищив її можливости довозу санітарних матеріялів і поповнень. Її цілорічна геройська боротьба за основні права свого народу записана буде славно в історії визвольних боїв світа. Знищено галицьку армію технічною перевагою, але не знищено її духа.

На твореннє сильної армії і покриттє її потреб позволяють і господарські сили нашого краю, а богатство галицької землі знане! Галицька Держава буде в головних галузях господарства зовсім від заграниці незалежна. Її фінансове положеннє уможливить легко понести всі кошти, потрібні для удержання армії.

Що-до ґеоґрафічного положення Східної Галичини, то вона займає 60.000 км². В порівнанню з довоєнними малими державами є вона два рази така велика як Бельґія, два рази більша чим Данія, Нідерлянди і Швайцарія, а сім разів така велика як Чорногора.

Границі Галичини від одної сторони хоронять Карпати, хоч вони розмірно низькі і проїздимі. У нутрі краю також одна визначнійша військова перепона, а то Дністер. Між Карпатами і Дністром довго може боронитися галицька армія. На загал військово-ґеоґрафічне положеннє краю вимагає удержання сильної армії, котраб живучою силою заступила те, чого нашій державі не дають у достаточній мірі природні перепони. Недостача таких перепон і стратеґічне положеннє краю, який лежить на до-

розі з заходу на схід Европи і на місці, де европейська територія найвузша, має велике значіннє на випадок, якби котрі з сусідських держав попали в оружний конфлікт між собою. І так прямі дороги сусідів Східної Галичини ведуть до себе або через великі ріки, як пр. Висла, Буг, Дністер або Прут, або через широкі й високі Карпати або болота Полісся. Одинокі вигідні дороги ведуть через Східну Галичину, так, що посіданнє сього краю рішалоб у війні про положеннє військове й вислід війни в користь посідача краю.

І тому, що Східна Галичина в багатьох випадках війни між її сусідами булаби стратеґічно ключем воєнних операцій, то в інтересі мира в Середній Европі повинна вона бути в сильних невтральних руках місцевого населення, котре має на стільки сили, щоб самостійно військово остоятись, жити й оборонитися перед евентуальними нападами, що нарушувалиб її невтральність. Охорони сеї важної території не можна поручати комунебудь із сусідських держав без шкоди для справи европейського мира й без кривди для місцевого населення. Не слід сеї оборони поручати сильнійшому сусідови, бо через се зискає він велику й подавляючу перевагу над слабшими, не слід тим більше поручати її слабшому, бо він її не буде в стані сам без допомоги місцевого населення охоронити. Ясно, що на випадок війни місцеве населеннє в почуттю своєї кривди й поневолення стане все по стороні противній,

продовжуючи свою боротьбу за волю й незалежність, котрої не виречеться ніколи. Тревале признаннє Східної Галичини одному із сусідів булоб вічною костею незгоди між сусідніми державами, а сам край місцем іреденти й постійних заворушень і боїв, невигасаючим огнищем в самій середині Европи. Тому всьому запобічи — се завданнє самостійної східно-галицької держави, а саме завданнє запобігати небезпекам, берегти мира на мості між Заходом і Сходом Европи, бути тереном спокійної і мирної творчої праці й хоронити таких важних для сусідів своїх границь перед насильством.

Стратеґічне, ґеоґрафічне й військове положеннє Східної Галичини і значіннє її з загально-европейської точки погляду, сила її населення і горяче бажаннє самостійности роблять конечним сотворити з частин коронних країв бувшої австро-угорської держави, замешкалих в більшости Українцями, самостійну державу вільних народів, котра буде в силі охоронити збройно свою територію перед посяганнями сусідів в інтересі мира в Европі.

В. К. Д.

Український Народе Буковини!

По розпаді Австро-Угорщини Ти, Український Народе Буковини, на памятному всенародньому вічу в Твоїй столиці Чернівцях, дня 3. листопада 1918. р., на якім зібралися були десятки тисяч представників усіх кругів суспільности з усіх українських громад у краю — спираючись на проголошене великими державами право самоозначення — однодушно заявився за злукою з цілим Великим Українським Народом, а в першій мірі за прилученнєм української части Буковини до незалежної Західно-Української Народньої Републики.

Твій сусід Румун, користаючи із трудного становища Західно-Української Народньої Републики, яка мусіла вести оборонну війну проти відвічного ворога Ляха, заняв Твій Рідний Край під покришкою тільки часової окупації, яка одначе не має вирішувати справи остаточної приналежности української части Буковини.

Та румунський наїздник став систематично нищити весь національний і культурний Твій доробок, Український Народе Буковини. Твою Українську Православну Церкву замінив на румунську, Твої середні школи понищив, народні школи зрумунізував, а останні українські школи в тяжкім ярмі, — Твоїх дітей не допускає вчитися на рідній українській мові, товариства по-

розвязував, а навіть злочинною самоволею накладає на Тебе податок крови, силуючи Твоїх синів до військової служби румунській державі. Найкращих Твоїх Синів і Доньок або вигнав з Рідного Краю або томить їх по тюрмах та катує в страшний спосіб, силуючи таким чином признати над собою чужу ворожу владу.

Не досить того. Бажаючи збаламутити опінію культурного світа, хитрий воріг безправно, насильно й тенденційно перевів конскрипцію (перепись) людности цілої Буковини й одноцільний український нарід нарочно поділив на три нібито окремі народи, а се: Українців, Русинів і Гуцулів. Се така сама нісенітниця, таке саме безглуздє, якби хтось ділив одноцільний румунський нарід на Румунів, Волохів та Молдаванів або одноцільний жидівський нарід на Жидів, Євреїв та Ізраелітів. Одначе ті й тим подібні штучки румунських окупантів не зуміють збаламутити опінії культурного світа ані ослабити єдности й відпорности одноцільного українського народу Буковини.

Всі ті страшні надужиття і знущання діються проти постанов Найвищої Ради Народів, яка української части Буковини не признала Румунії.

Тепер наступає важна історична хвиля, в якій має рішитися і доля української части Буковини. А саме в звязку з полагодженнєм справи Східної Галичини по всякій правдоподіб-

ности прийде на Найвищу Раду Народів на чергу і справа Буковини, бо се дві послідні провінції бувшої Австро-Угорщини, про які Найвища Рада не видала остаточного рішення

Хитрий і лукавий Твій воріг, Румун, старається з одної сторони ласками й підкупствами поодиноких безхарактерних одиниць ослабити одноцільний український фронт, а з другої сторони насильством і терором застрашити менше завзятих і відпорних та приневолити їх згодитися на румунське ярмо.

Український Народе Буковини!

В сій важній історичній хвилі памятай, що боротьба за волю є свята, що Ти за свій крок відповідатимеш перед історією. Твої славні подвиги або нікчемність осудять грядучі покоління.

Ніхто не сміє відтягнутися втім часі, коли треба рішучо ділати! Бо страшна є безвольність і безчинність народу-раба, що „гнилою колодою“ на дорозі людства валяється і з ласки ворога ліпших часів дожидає. Се безхарактерність і непростимий злочин!

Кожда визвольна боротьба вимагає жертв. Але через ті жертви стають звичайні люде безсмертними героями, яких память записує історія і хоронить свято від покоління до покоління, з роду в род! Тому не страшні нам ніякі перепони до осягнення святої волі-свободи — наш о-

го національного ідеалу: злучення з цілим Великим Українським Народом.

У визвольній боротьбі за сей найвищий ідеал кождого Українця буде злука української части Буковини з вільною українською Східною Галичиною першим етапом до осягнення злуки всіх земель Великої України в одно державне тіло.

Буковинська Делеґація як одинокий правний заступник і речник української части Буковини, вибрана на памятному всенародньому вічу в Чернівцях дня 3. листопада 1918. р., станула до неустрашимої боротьби за слушні права, за волю, за самоозначеннє Українського Народу Буковини!

В тій важкій боротьбі буде Буковинська Делеґація черпати сили з живого джерела народнього, з нашої любої Зеленої Буковини. Обовязком кождого свідомого громадянина-Українця є подавати негайно до відома Делеґації на адресу: Bukowinaer Delegation des Ukrainischen Nationalrates in WIEN, VII. Mariahilferstr. 88a, II. Stiege всі правдиві факти про кривди й насильства чи на полі шкільництва, чи церковнім, чи адміністрації, чи особисті переслідування і т. п., подаючи при тім вірно й точно всі дотичні дати, імена осіб, громад, інституцій, свідків і т. д. Делеґація виступить з тим матеріялом перед форум Европи, Америки і взагалі цілого культурного світа.

Помагайте собі взаїмно! Освідомляйте незрячих, скріпляйте на дусі пригноблених, помагайте своїм школам, своїм учителям та урядовцям без посад, науці і пресі. Нехай кождий мужчина, кожда жінка, кожда дитина памятає, що тільки неустрашимою боротьбою і жертвами здобудемо Вільну Незалежну Україну!

Тому гартуйтеся до боротьби проти чужого наїздника! Не вік-же ворогови панувати, глумитися та знущатися над Українським Народом! Будьте твердої віри й непохитного переконання, що недалекий уже той час, коли „розірвуться пута вікові — тяжкії кайдани“ і також для нас, Буковинців, зійде Сонце Правди! Надійтеся на незломність Ваших леґальних правних заступників і провідників і на Вашу власну незрушиму відпорність і національно-державну свідомість, о яку розібються всякі видумані брехні, злобні клевети та підюджування хитрого ворога для введення кирині й дезорієнтації в наші одноцільні ряди. — Одна ідея, одно непереможне бажаннє здобути свободу Україні, — злучить нерозривним вузлом весь Український Нарід Буковини з його леґальними правними заступниками, речниками його волі, його провідниками.

Готуйтеся-ж до рішаючого бою! Будьте тверді як скала, волею непохитні, ділом побідні! Наша доля — на-

ша будучність у великій мірі лежить в наших власних руках!

Відень, у грудні 1921.

За Буковинську Делеґацію Української Національної Ради:

Голова: **Іля Семака** в. р.

Містоголова: **Др. Аґенор Артимович** в. р.

Секретар: **Др. Дмитро Коропатницький** в. р.

БІБЛІОТЕКА
Ч.....
І. ЧАЙКОВСЬКОГО

12. Евген Зиблікевич: **Зі споминів Січовика.** Відень 1921, ст. 16, 16⁰. Ціна 16 кор.

13. Микола Евшан: **Великі Роковини.** (1. листопада 1918 до 1. листопада 1919). Реферат, виголошений на святі 1. листопада у Винниці. Відень 1920, ст. 26, 16⁰, Ціна 30 кор.

14. **Документи українського мучеництва під Польщею,** Бесіда українського священика перед судом польських наїздників у Галичині. Відень 1921, ст. 24, 16⁰, Ціна 14 кор.

15. **Польська кольонізація Східної Галичини.** Відень 1921, ст. 14, 16⁰. Ціна 20 кор.

16. **Українська школа в польськім ярмі в Східній Галичині.** Відень 1921, ст. 30, 16⁰. Ціна 24 кор.

17. **Українська делеґація Східної Галичини в Ризі,** Ноти делеґації до мирової конференції, постанова Найвищої Ради з 11. липня 1919 в справі Східної Галичини. Відень 1920, ст. 16, 16⁰. Ціна 24 кор.

18. **Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради.** Відень 1921, ст. 36, 16⁰. Ціна 30 кор.

19. Др. Лука Мишуга: **Підкарпатська Русь.** Сучасний стан. Відень 1921, стор. 24, 16⁰, Ціна 30 К.

20. Др. Лука Мишуга: **Князь Ярослав Осмомисл.** Рецензійний начерк повісти Осипа Назарука. Відень 1920, ст. 16. 16⁰. Ціна 12 кор.

21. Др. Остап Грицай: **Василь Стефаник.** Спроба критичної характеристики. Відень 1921, стор. 24, 16⁰. Ціна 24 кор.

22. Др. Осип Назарук: **Студентство й політика.** Відень 1921, стор. 16, 16⁰. Ціна 24 К.

23. Др. Осип Назарук: **Корупція в державнім життю.** Відень 1921, стор. 16, 16⁰. Ціна 24 К.

24. Др. Осип Назарук: **Про новий тип кирині.** Причинок до історії еміґрації. Відень 1922, стор. 32, 16⁰. Ціна 40 кор.

25. І. Кревецький і Др. О. Назарук: **Як писати мемуари.** Пояснення і практичні вказівки. Відень 1921, стор. 34, 16⁰. Ціна 30 кор.

26. **Das ostgalizische Problem,** з картою Східної Галичини. Відень 1920, ст. 16, 8⁰, також у мовах французькій і анґлійській.

27. **Ostgalizien als unabhängiger neutraler Freistaat,** Відень 1920, ст. 12, 8⁰, також у мовах французькій і анґлійській.

28. **Ostgalizien,** ein selbständiger Freistaat, herausgegeben vom Ostgalizischen Nationalrat, Відень 1920, ст. 54, 8⁰, також у мовах французькій і анґлійській.

29. **Die ostgalizische Frage,** Information über den jetzigen staatsrechtlichen und internationalen Stand, Відень 1920, ст. 16, 8⁰, також у мовах французькій і анґлійській.

„Український Прапор“

Офіціяльний орґан Галицького Уряду.

Виходить раз на тиждень.

Ціна одного числа 30 кор.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
947.7 N3192 C001
Nekhaĭ zhiyve Nezalezhina Halytsika der
3 0112 094753495